

95
BG

FACTS

Европейска агенция за безопасност и здраве при работа

ISSN 1830-7523

Резюме на доклада относно икономическите стимули за подобряване на безопасните и здравословни условия на труд: преглед от европейска гледна точка

Резюме

Икономическите стимули във връзка с въвеждането на безопасни и здравословни условия на труд (БЗУТ) се отнасят до процеси, с които организациите се поощряват да въвеждат и поддържат безопасна и здравословна работна среда. Пример за такива икономически стимули е предлагането на по-ниски застрахователни премии или данъчни ставки на предприятията за това, че са подобрили резултатите си по отношение на БЗУТ. Наблюдава се нарастващ интерес към икономическите стимули като инструменти за мотивиране на организациите да инвестират в БЗУТ, тъй като само регулаторното прилагане на разпоредбите често не е достатъчно, за да убеди организациите в голямото значение на БЗУТ. Икономическите стимули могат да допълват регулаторните изисквания, тъй като поощряват финансово организациите и придават тежест на добрите бизнес практики по отношение на БЗУТ, което представлява ясно послание за управителите на предприятия във всички държави-членки.

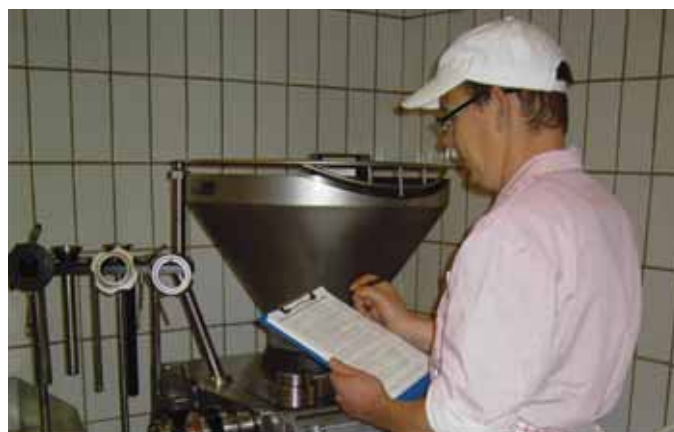
В доклада е включен преглед на икономическите стимули, общ преглед на политиката по тяхното прилагане и подобрени изследвания на конкретни случаи, предоставящи подробна информация за успешното прилагане на такива стимули в различни европейски държави и в широк кръг икономически сектори. Акцентът се поставя върху стимулите с произход извън организацията, предоставени от държавата или от друга външна организация, например застрахователно дружество. В текста се предоставя богата и ценна информация за всички засегнати страни, които могат да проявят интерес към прилагането на такива стимули.

Въведение

Икономическите стимули във връзка с безопасните и здравословни условия на труд се отнасят до процеси, с които се поощряват организациите, които въвеждат и поддържат безопасна и здравословна работна среда. Тези процеси могат да включват например обвързване на дейността по БЗУТ на дадена организация с финансови стимули като по-ниски застрахователни премии или данъчни ставки. Съществува нарастващ интерес към икономическите стимули като инструменти за мотивиране на организациите да инвестират в БЗУТ, тъй като често само регулаторното прилагане на разпоредбите не е достатъчно, за да убеди организациите в голямото значение на БЗУТ. Икономическите стимули могат да допълват регулаторните изисквания, тъй като придават тежест на добрите бизнес практики по отношение на БЗУТ, което представлява ясно послание за управителите на предприятия във всички държави-членки.

Стратегията на Общността за здравословни и безопасни условия на труд потвърждава ролята на икономическите стимули като лостове за повишаване на осведомеността и за спазване на изискванията на законодателството. Съгласно стратегията:

Дейностите за повишаване на осведомеността, по-специално в МСП, могат да бъдат подкрепени от преки и непреки икономически стимули за превантивни мерки. Тези стимули биха могли да включват евентуално намаляване на социалноосигурителните вноски или на застрахователните премии в зависимост от инвестираните средства за подобряване на работната среда и/или за намаляване на трудовите злополуки, икономическа помощ за въвеждане на схеми за управление на здравословни и безопасни условия на труд, включване на изисквания за здравословни и безопасни условия на труд в тържните процедури за възлагане на обществени поръчки. (Нова стратегия на Общността за здравословни и безопасни условия на труд за

Въпросник за икономически стимули, попълнен от майстор месар (снимки, предоставени с любезното съдействие на FBG, Германия, задължително застраховане срещу злополука в производството на месо)

периода 2007—2012 г., Европейска комисия, Брюксел, 21.1.2007 г., COM(2007) 62 окончателен.)

В доклада е включен преглед на икономическите стимули, общ преглед на политиката по тяхното прилагане и подобрени изследвания на конкретни случаи, предоставящи подробна информация за успешното прилагане на такива стимули в различни европейски държави и в широк кръг икономически сектори.

Преглед на публикациите относно икономическите стимули

Като цяло съществуват сериозни доводи за ползите от икономическите стимули за подобряване на здравословните и безопасни условия на труд, предоставени от източници извън предприятието. Значението на този извод се намалява от методологически трудности при оценката на ефективността на различните насърчителни схеми, като се посочва необходимостта от по-нататъшно проучване с цел уточняване на двусмислените резултати в публикуваните изследвания.

Що се отнася до прилагането на икономическите стимули, беше установено, че специфичните превантивни мерки имат много по-силно влияние върху нивото на отпуските по болест отколкото общите превантивни мерки. Въпреки това невинаги ясно проличава ефективността на специфичните държавни (външни) стимули. Изводите са, че: 1) Данъчните облекчения могат ефективно да подпомогнат дадена организация да инвестира повече средства в БЗУТ. Очевидно този вид стимул може да бъде ефективен само за организации, плащащи корпоративен данък. 2) Обвързването на икономическите стимули с одити/програми за намеса е друг надежден начин за подобряване на БЗУТ. 3) Съответстващото финансиране — когато държавата предоставя безвъзмездна помощ, пропорционална на размера на средствата, изразходвани от организацията за здравословни условия на работното място — е потенциален метод за подобряване на БЗУТ. Този вид икономически стимул поражда големи административни разходи както за самата организация, така и за държавата.

Свързаните със застраховането икономически стимули са ефективен начин за мотивиране на организациите да инвестират в БЗУТ. Фактите сочат, че икономическите стимули оказват влияние върху поведението на служителите или върху равнището на трудовите злополуки в

организациите. Налице е и съществено по обем проучване във връзка със застрахователната премия на база оценка на миналия опит при обезщетяване на работник, което обикновено представлява „бонус-малус“ система за застрахователни премии въз основа на нивото на индивидуалните злополуки в дадено предприятие. В прегледа на публикациите са анализирани няколко документа относно проучвания на ефективността на застрахователната премия на база оценка на миналия опит и са установени поне скромни данни, че чрез тази мярка се намалява броят на застрахователните искове.

Преглед на политиката за икономически стимули

В Европа не съществуват особено големи различия по отношение на основните критерии на социалноосигурителните системи и на начините за обезщетяване на работниците. Повечето държави са изградили социалноосигурителните си системи в духа на традицията от времето на Бисмарк, а институциите за застраховане при трудова злополука са основани на държавен монопол. Налице е голяма група държави с конкурентен пазар по системата на Уилям Бевърдидж и две по-малки групи от държави със смесени форми. По отношение на основните критерии различията в отделните системи за застраховка срещу злополука и социално осигуряване са доста ограничени, макар че в детайли различията по всяка вероятност са много повече.

Тези различия между държавите и схемите за икономически стимули по естествен начин влияят върху потенциалните възможности за пренасяне на моделите за стимулиране на БЗУТ. Системите за предоставяне на субсидии, данъчните облекчения и нефинансовите стимули би трябвало теоретично да са приложими във всички държави от ЕС. Подходите за застрахователна премия на база оценка на миналия опит могат да се открият както на конкурентните, така и на монополните пазари. Въпреки това съществуват различия относно финансирането на ориентирани към бъдещето дейности за превенция като обучение или инвестиране в БЗУТ. Това не би следвало да представлява проблем за монополните подходи, тъй като застрахователната компания може да бъде сигурна, че ще извлече полза от положителното въздействие на инвестициите върху нивото на застрахователните искове. На един конкурентен пазар обаче застрахователната компания поема риска, че предприятията могат в кратък срок да сменят своята застрахователна компания и поради това инвестициите в превантивни дейности да се окажат по-скоро от полза за нейните конкуренти, отколкото за първоначалния застраховател. Възможно решение при конкурентните пазари може да бъде въвеждането на дългосрочни договори за период от няколко години или създаването на общ фонд за превенция, който да бъде финансиран на равни начала от всички застрахователни дружества.

Почти всички по-големи държави-членки на ЕС са доста активни в предлагането на икономически стимули. Германия, Франция, Италия и Полша предлагат различни стимули чрез системите си за обществено осигуряване, като често това са не само различни застрахователни премии, но също и субсидиращи програми за специфични инвестиции в БЗУТ. В Испания застрахователните стимули са планирани в националната стратегия за БЗУТ и се предлагат различни програми за субсидиране на БЗУТ на национално и регионално ниво. От по-малките държави-членки най-активни са Белгия, Финландия и Нидерландия, които показват, че икономически стимули са възможни и при частните системи за застраховане срещу злополука.

Като цяло прегледът показва, че икономическите стимули могат да се предлагат във всички държави-членки независимо от традициите на техните социалноосигурителни системи и от това дали системата за застраховка срещу трудова злополука е частна или държавна.

Изследвания на конкретни случаи

Подбраните изследвания на конкретни случаи показват, че икономическите стимули могат да бъдат ефективни по отношение на насърчването на БЗУТ в най-разнообразни случаи. Всички представени схеми за стимулиране се управляват успешно и се подлагат на определен вид оценяване. В шест от изследванията на конкретни случаи разполагаме дори с количествени показатели за положителното въздействие върху условията на труд за участващите предприятия:

- След въвеждането на схемата за стимулиране през 2001 г. в месопереработвателния сектор в Германия се наблюдава 25 % спад на подлежащите на съобщаване трудови злополуки в участващите в проучването предприятия.
- В сектора на земеделието във Финландия нивото на трудовите злополуки е спаднало с над 10 %.
- В 70 % от предприятията в Полша, въвели финансирана система за управление на БЗУТ, се наблюдават по-малко злополуки и по-ниски застрахователни премии, а 50 % от предприятията съобщават за по-малък брой работещи при опасни условия на труд.
- В Италия органът за обезщетяване на работниците субсидира банкови кредити за стимулиране на инвестициите за БЗУТ в малки и средни предприятия (МСП). Сред включените в проучването предприятия има 13—25 % по-малко злополуки спрямо останалите сравними предприятия.
- В схема за стимулиране на здравното осигуряване в Германия отпуските по болест и отсъствията от работа са спаднали значително, когато предприятията въвеждат съвременна система за управление на здравословните условия на труд.
- В Нидерландия програма за субсидиране на инвестиции в нови безопасни за здравето машини и оборудване доведе до подобряване на условията на труд в 76 % от предприятията (40 % от работодателите заявиха, че новото оборудване е било от голяма полза, а според 36 % от тях то е сравнително полезно).

Фактори за успех на икономическите стимули

При обобщаване на трите части на доклада могат да бъдат определени следните фактори за успех:

1. Чрез схемата за стимулиране следва да се поощряват не само резултати от добро управление на БЗУТ в миналото, т.е. за равнището на трудови злополуки за минали периоди, но трябва да се поощряват и конкретните превантивни дейности, които имат за цел да намалят в бъдеще трудовите злополуки и влошеното здравословно състояние.
2. Схемата за стимулиране трябва да е отворена за предприятия от всякакъв мащаб, като особено внимание се обръща на специалните нужди на МСП.
3. Стимулт трябва да е достатъчно голям, за да мотивира работодателите да участват.
4. Трябва да съществува видима и пряка връзка между желаната от предприятието превантивна дейност и поощрението.
5. Системата за стимулиране следва да съдържа ясни критерии за поощряване и да бъде колкото е възможно по-лесна за използване с цел да се запази ниско ниво на административната тежест както за предприятията, така и за организациите, предлагащи стимулите.
6. Ако стимулт трябва да е насочен към голям брой предприятия, най-ефективни са застрахователните стимули или данъчните облекчения с точно определени критерии (затворена система).
7. Ако целта е да се насърчат иновационни решения за конкретни области, най-ефективни за схемите за субсидиране (отворена система).

За повече информация

<http://osha.europa.eu/en/topics/business>

Европейска агенция за безопасност и здраве при работа

Gran Vía, 33, 48009 Bilbao, Испания

Тел +34 944794360, Факс +34 944794383

E-mail: information@osha.europa.eu

© Европейска агенция за безопасност и здраве при работа Възпроизвеждането е разрешено, при условие че се посочи източникът. Printed in Belgium, 2010 г.

